

آثار بنیاد موقوفات

در آینه دیگران

- ۱ -

جغرافیای اداری هخامنشی

محمدرسول دریاگشت

کلید واژه‌ها:

شاید بعضی محققان امروزی تاریخ از تشکیلات اداری و نحوه مملکت‌داری سلسله هخامنشیان (۵۴۶-۳۲۳ قبل از میلاد) پس‌گمتر می‌دانند. آرنولد توین‌بی تاریخ‌نگار برجسته انگلیسی (۱۸۸۹-۱۹۷۵م) که تخصص ویژه او در باب تمدن‌های ملل عالم بود این رساله را نوشت و آقای همایون صنعتی‌زاده محقق و شاعر و مترجم پُرکار آن را ترجمه و بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار اخیراً چاپ و عرضه نمود. علی‌الظاهر این رساله از پیوست‌های جلد هفتم کتاب مفصل «مطالعه تاریخ» از تألیفات معتبر توین‌بی است. مترجم در برگردان این اثر مفید تاریخی از رویه بخصوصی پیروی کرده و در مقدمه نوشته است:

«مترجم حفظ سیاق قلم مؤلف به زبان انگلیسی را رعایت نکرده، سعی کرده اندیشه‌های مؤلف را درک کرده به فارسی برگرداند.»

کتاب شامل دو بخش است: قسمت اول... مباحثی پیرامون جغرافیای اداری هخامنشیان/ روح و سیاست نظام هخامنشیان/ سرچشمه‌های جاری آگاهی/ جغرافیای اداری و تاریخی سیاسی/ آشفتنگی ناشی از شباهت اسمی/ یادداشت‌هایی درباره اسمهای جغرافیایی و مکان آنها.

در بخش دوم سه پیوست الحاق شده: پیوست اول سنگ نبشته‌های داریوش در... (تیسفون) فهرست ایالات هخامنشی در سنگ نبشته‌های فارسی باستان، در پیوست بعدی سه جدول نمایانده شده که فهم موضوع را برای خواننده آسان می‌سازد. این چند فهرست و دو پیوست مذکور از ترجمه‌های ع. شاپور شهبازی از کتاب «پژوهش‌های هخامنشی»: شامل هشت مقاله در باب تاریخ باستان‌شناسی هخامنشی است که به کتاب منضم شده است.

پیوست سوم شرح نقوش مربوط به هیئت‌های نمایندگی از دیواره‌های کاخ آپادانا است شامل اقوام: ماده، شوشیان، ارمنیان، بابلیان، آشوریان، مصریان و سُعدیان و... که ۲۴ فقره است. عکس‌های این قسمت هم که مرتبط با موضع بالاست مکمل بخش مذکور است. پاره اخیر از کتاب «تخت جمشید» تألیف آریش اسمیت با ترجمه عبدالله فریار (امیرکبیر، ۱۳۴۲) نقل شده است.

مجموعه این متن از نوشته آرنولد توین‌بی و ضمیمه‌ها و پیوست‌های مربوطه حال و هوای مبحث کتاب را به خوبی شکل داده و مشخص نموده و برای خواننده رهنمون خوبی است. پیشینه تاریخی هخامنشیان و چگونگی فروپاشی این سلسله با درگذشت اسکندر، در این رساله ۱۷۵ صفحه‌ای به خوبی بازگو شده و حواشی و پانویس‌های متمم نیز رساله را تکمیل نموده است. فهرست اعلام و سه قطعه نقشه جغرافیایی پایان بخش این کتاب مفید پژوهشی تاریخی

است. بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار یزدی این رساله معتبر توین‌بی را برای اولین بار منتشر نموده است. دانشجویان رشته تاریخ دانشگاه‌ها که در گذشته تاریخی ایران بررسی و تحقیق دارند، موضوع مستند و قابل اعتمادی پیش رو خواهند داشت.